

תורה שבעל פה ומשפט עברי

הוראות

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלוש יחידות:

יחידה ראשונה – משפט ויושר

יחידה שנייה – דברים שבינו לבינה

יחידה שלישית – בין הורים לילדים

בכל יחידה שני פרקים:

פרק ראשון – שאלות על סוגיה נתונה – 40 נקודות (מתוך 50)

פרק שני – שאלות קצרות – 10 נקודות

סך הכול – 50 נקודות

יש לענות על שאלות רק בשתי היחידות שלמדתם. $100 = 50 \times 2$ נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: (1) אין להעתיק את השאלה אלא לרשום את מספרה בלבד.

(2) יש להתרכז בנושא ולשים לב לכתב, לכתיב ולפיסוק.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

שימו לב: מבין שלוש היחידות בשאלון זה יש לענות על שאלות רק בשתי היחידות שלמדתם, לפי ההוראות בכל יחידה.

יחידה ראשונה – משפט ויושר (50 נקודות)

ביחידה זו יש לענות על שאלות בפרק הראשון ובפרק השני, לפי ההוראות בכל פרק.

בפרק הראשון תוכלו לצבור 40 נקודות לכל היותר.

פרק ראשון – שאלות על סוגיה נתונה (40 נקודות)

בחרו באחת מן הסוגיות א–ב שבנספח, וענו על שש השאלות הנוגעות לסוגיה שבחרתם.

סוגיה א: תלמוד בבלי, מסכת בבא מציעא, דף פג, ע"א

אם בחרתם בסוגיה זו, עיינו בסוגיה א שבנספח, וענו על שש השאלות 1–6.

1. א. הסוגיה שלפניכם נמצאת במסכת בבא מציעא.

תרגמו את השם "בבא מציעא", וכתבו באיזה סדר מששת סדרי המשנה נכללת מסכת זו. (2 נקודות)

ב. העתיקו למחברתכם את שלושת המשפטים הנכונים מבין המשפטים שלפניכם. (3 נקודות)

– שניים מפרשני התלמוד הבבלי הם רש"י ובעלי התוספות.

– האמוראים חיו רק בבבל.

– התוספתא נכללת בספרות התנאים.

– התלמוד הירושלמי נערך בירושלים.

– כל המסכתות במשנה ובתלמוד כתובות בשפה הארמית.

– התלמוד הבבלי נערך בסוף המאה החמישית לספירה.

2. "רבה בר בר חנן תברו ליה הנהו שקולאי חביתא דחמרא. שקל לגלימיהו, אתו אמרו לרב. אמר ליה: הב להו גלימיהו".

א. כתבו בלשונכם את המקרה שבציטוט. (5 נקודות)

ב. כתבו בלשונכם את הדין שפסק רב. (4 נקודות)

עיינו בציטוט שלפניכם, וענו על שאלות 3–4.

"אמר ליה: דינא הכי... יהיב להו גלימייהו".

3. א. העתיקו למחברתכם את המשפט הנכון ביותר. (4 נקודות)

- רבה בר בר חנן התפלא מפסיקתו של רב.
- הסבלים התפלאו מפסיקתו של רב.
- רב שמח מפסיקתו לרבה בר בר חנן.
- רבה בר בר חנן שמח מפסיקתו של רב.

ב. על פי מה שלמדתם על שומר שכר, האם דברי רבה בר בר חנן, "דינא הכי", מוצדקים? נמקו את תשובתכם. (5 נקודות)

4. א. מהי תשובתו של רב לרבה בר בר חנן? (4 נקודות)

ב. מהו המסר העולה מן הפסוק שמצטט רב? (4 נקודות)

ג. מהו המעשה שעשה רבה בר בר חנן בעקבות פסיקתו של רב? (4 נקודות)

5. "אמרו ליה: עניי אנן... וארחות צדיקים תשמור".

א. הסבלים תבעו תביעה נוספת מרבה בר בר חנן.

מה הייתה תביעתם, וכיצד הם נימקו אותה? (5 נקודות)

ב. מה פסק רב, ועל מה הוא ביסס את פסיקתו? (5 נקודות)

6. מיומנות והבנה

הצעת חוק חוזה עבודה משנת 1985 נוגעת למקרה של תביעת פיצויים של מעביד נגד עובד. על פי הצעה זו, אף על פי שהעובד אחראי לנזק שגרם למעביד, רשאי בית המשפט לפטור את העובד מתשלום פיצויים למעביד אם מצא שהעובד פעל בתום לב* במסגרת עבודתו.

א. במקרה שבית המשפט פטר את העובד מתשלום בעבור הנזק שגרם למעביד, האם לדעתכם צריך לחייב את המעביד לשלם

את שכר עבודתו של העובד בעבור אותו היום? נמקו את תשובתכם. (2 נקודות)

ב. כיצד בא לידי ביטוי עקרון "לפנים משורת הדין" בהצעת החוק שלפניכם? (3 נקודות)

* לפעול בתום לב – אדם הפועל בתום לב הוא אדם שאין בכוונתו להזיק.

סוגיה ב: משנה, מסכת בבא בתרא, פרק ח', משנה ה'

אם בחרתם בסוגיה זו, עיינו בסוגיה ב שבנספח, וענו על שש השאלות 7–12.

7. א. מי ערך את המשנה, ומתי היא נערכה? (3 נקודות)
 ב. כתבו באיזה סדר מששת סדרי המשנה נכללת מסכת בבא בתרא. (2 נקודות)
8. "האומר: 'איש פלוני בני בכור, לא ייטול פי שניים'... לא אמר כלום שהתנה על מה שכתוב בתורה".
 א. הסבירו את שני המקרים שעליהם נאמר במשנה "לא אמר כלום". (4 נקודות)
 ב. "לא אמר כלום" – הסבירו דין זה. (3 נקודות)
 ג. העתיקו למחברתכם את הטעם (הנימוק) לדין של המשנה "לא אמר כלום", והסבירו אותו. (4 נקודות)
9. "המחלק נכסיו לבניו על פיו... והשווה להן את הבכור – דבריו קיימין".
 א. הסבירו בלשונכם את המקרה שבתחילת הציטוט. (4 נקודות)
 ב. מהו הדין שנפסק בנוגע למקרה זה? (4 נקודות)
 ג. מהו הטעם (הנימוק) לדין זה? (4 נקודות)
10. א. "כתב בין בתחילה, בין באמצע, בין בסוף: משום מתנה – דבריו קיימין".
 ליעקב יש שישה ילדים: ארבעה בנים – ראובן (הבן הבכור), שמעון, לוי ויהודה, ושתי בנות – דינה ותמר.
 לפני מותו כתב יעקב בצוואתו: "אני נותן מתנה לבתי דינה ומוריש לה 50,000 ש"ח".
 האם "דבריו קיימין"? נמקן את תשובתכם על פי הסוגיה. (5 נקודות)
 ב. "האומר: 'איש פלוני יירשני' – במקום שיש בת... לא אמר כלום – שהתנה על מה שכתוב בתורה".
 לאבנר יש בת יחידה, ואין לו בנים כלל. אבנר כתב בצוואתו שהוא מוריש לאחיו משה את כל רכושו.
 (1) מהו הדין של צוואה זו לדעת תנא קמא? נמקו את הדין. (4 נקודות)
 (2) מהו הדין של צוואה זו לדעת רבי יוחנן בן ברוקה? נמקו את הדין. (4 נקודות)
11. "הכותב את נכסיו לאחרים... אבל אין רוח חכמים נוחה הימנו... זכור לטוב".
 העתיקו למחברתכם את ההסבר הנכון לביטוי "אין רוח חכמים נוחה הימנו" מבין האפשרויות שלפניכם. (4 נקודות)
 – על פי דין תורה, אם יש לאדם ילדים, אסור לו לתת את נכסיו במתנה לאחרים, ולכן חכמים אינם מרוצים ממעשה זה.
 – על פי דין תורה, אם יש לאדם ילדים, מותר לו לתת את נכסיו במתנה לאחרים, אבל חכמים אינם מרוצים ממעשה זה.
 – חכמים אינם זוכרים לטוב בנים שאינם נוהגים כשורה.
 – רוח חכמים שורה על בנים שמכבדים את הוריהם.

12. מיומנות והבנה

לפניכם קטע מן התלמוד הבבלי. קראו אותו, וענו על השאלות שאחריו.

"תנו רבנן: מעשה באדם אחד שלא היו בניו נוהגין פשוטה. עמד וכתב נכסיו [במתנה] ליונתן בן עוזיאל. מה עשה יונתן בן עוזיאל? מכר שלישי, והקדיש [נתן לבית המקדש מנכסיו] שלישי, והחזיר לבניו [של אותו אדם] שלישי [מן הנכסים]."

בא עליו שמאי במקלו ותמילו [כעס, על שלא עשה כדעת האב].

אמר לו [יונתן בן עוזיאל]: שמאי, אם אתה יכול להוציא את מה שמכרתי ומה שהקדשתי - אתה יכול להוציא מה שהחזרתי, אם לא - אי אתה יכול להוציא מה שהחזרתי.

אמר [שמאי]: הטיח עלי בן עוזיאל! הטיח עלי בן עוזיאל [אמר לי דבר שאיני יכול להשיב כנגדו]!"

(תלמוד בבלי, מסכת בבא בתרא, דף קלג, ע"ב-קלד, ע"א)

א. ספרו בלשונכם את המעשה של יונתן בן עוזיאל שהכעיס את שמאי. (2 נקודות)

ב. במשפט שלפניכם בחרו את ההשלמות הנכונות, והעתיקו אותן למחברתכם. (3 נקודות)

שמאי כעס כיוון שדעתו היא כמו דעת **תנא קמא** / **רבן שמעון בן גמליאל** שבמשנה, ואילו דעתו של יונתן בן עוזיאל היא כמו דעתו של **תנא קמא** / **רבן שמעון בן גמליאל**.

פרק שני – שאלות קצרות מן היחידה "משפט ויושר" (10 נקודות)

ענו על אחת מן השאלות 13–14.

13. מרים לוותה סכום כסף גבוה מן הבנק והתחייבה להחזיר את ההלוואה בתוך שנה. בתהליך לקיחת ההלוואה היא נדרשה לשעבד את הבית שלה לבנק למקרה שלא תצליח להחזיר את ההלוואה בזמן. לאחר שנה מרים לא הצליחה להחזיר את ההלוואה, ולכן הבנק ערך הליך שמאות. התברר כי שווי הבית של מרים הוא כשווי החוב, ולכן העביר הבנק את הבית לבעלותו באישור בית הדין.

א. הגדירו מהי "שומא", והסבירו כיצד היא באה לידי ביטוי במקרה זה. (5 נקודות)

ב. לאחר שנתיים הצליחה מרים להחזיר את החוב שלה לבנק, ורצתה לקבל בחזרה את הבעלות על ביתה. על פי הסוגיה "שומא הדר לעולם", האם הבנק חייב להחזיר לה את הבעלות על ביתה? הסבירו את שתי הדעות בעניין זה. (5 נקודות)

14. חסידים הראשונים

א. במשנה נקבע שיש לפצות אדם שניזוק מקוצים של אדם אחר. בסוגיה בגמרא מסופר שרב ששת היה שורף את קוציו כדי שלא לגרום נזק לאחרים. הסבירו מדוע פעולה זו של רב ששת נחשבת "מידת חסידות". (6 נקודות)

ב. חכמי הגמרא נחלקו בשאלה מיהו "חסיד" – אדם המקפיד בענייני נזיקין או אדם שהולך בדרכי מסכת אבות או אדם המקפיד בענייני מסכת ברכות (תפילה).

לדעתכם, איזו משלוש הדרכים האלה היא הדרך הנכונה ביותר כדי להיות "חסיד", ומדוע? בתשובתכם התייחסו להבדל בין מצוות שבין אדם למקום ובין מצוות שבין אדם לחברו. (4 נקודות)

יחידה שנייה – דברים שבינו לבינה (50 נקודות)

ביחידה זו יש לענות על שאלות בפרק הראשון ובפרק השני, לפי ההוראות בכל פרק.

בפרק הראשון תוכלו לצבור 40 נקודות לכל היותר.

פרק ראשון – שאלות על סוגיה נתונה (40 נקודות)

בחרו באחת מן הסוגיות ג-ד שבנספח, וענו על שש השאלות הנוגעות לסוגיה שבחרתם.

סוגיה ג: תלמוד בבלי, מסכת כתובות, דף טז, ע"ב – דף יז, ע"א

אם בחרתם בסוגיה זו, עיינו בסוגיה ג שבנספח, וענו על שש השאלות 15–20.

15. העתיקו למחברתכם את הקטע שלפניכם, והשלימו את המילים החסרות בו בעזרת רשימת המילים שאחריו. (5 נקודות)

המילים _____ המופיעות בפתיחת סוגיה, מלמדות שלפנינו _____ .

המשמעות היא שה _____ , חכמי התלמוד, מביאים כאן מקור שנכתב בידי _____ ,

אך לא נכלל ב _____ .

רשימת המילים: משנה, אמוראים, תנו רבנן, תנאים, ברייתא, פסוק, תוספות

16. "כיצד מרקדין לפני הכלה? ...כלה נאה וחסודה".

א. הסבירו בלשונכם את השאלה "כיצד מרקדין לפני הכלה". (4 נקודות)

ב. הסבירו את דעת בית שמאי בנוגע לשאלה "כיצד מרקדין לפני הכלה". (5 נקודות)

ג. הסבירו את דעת בית הלל בנוגע לשאלה "כיצד מרקדין לפני הכלה". (5 נקודות)

17. "אמרו להן בית שמאי... מדבר שקר תרחק".

א. הסבירו בלשונכם את הנימוק של חכמי בית שמאי. (4 נקודות)

ב. ציינו את הערך שעומד בבסיס הטיעון שלהם. (3 נקודות)

18. "אמרו להם בית הלל... או יגננו בעינינו?".

א. חכמי בית הלל ענו לחכמי בית שמאי באמצעות דוגמה.

הסבירו את הדוגמה. (4 נקודות)

ב. ציינו את העֶבֶךְ שעומד בבסיס הטיעון שלהם. (3 נקודות)

19. א. "מכאן אמרו חכמים: לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות".

ציינו אם מסקנת הגמרא היא כשיטת בית שמאי או כשיטת בית הלל. נמקו את תשובתכם. (6 נקודות)

ב. "כי אתא רב דימי... ויעלת חן".

על פי רב דימי, האם בארץ־ישראל נהגו כשיטת בית שמאי או כשיטת בית הלל? נמקו את תשובתכם על פי דבריו.

(6 נקודות)

20. מיומנות והבנה

קראו את המקור שלפניכם, וענו על השאלות שאחריו.

"מכאן אמרו חכמים: 'תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות'. פירשו, לומר דבר המתקבל, ואף על פי שאומר שקר".

(תוספות רי"ד, כתובות דף יז, ע"א)

חכמי בית הלל פסקו שיש להגיד לכל כלה שהיא נאה וחסודה.

א. הסבירו את עמדתו של התוספות רי"ד בעניין זה. (3 נקודות)

ב. חברה טובה הזמינה אתכם להופעה שבה היא ניגנה בגיטרה.

במהלך ההופעה התקשתה החברה לנגן את היצירה, ומדי פעם היא זייפה וניגנה צלילים שאינם נכונים.

מה תגידו לחברה בְּתוֹם הקונצרט? התבססו בתשובתכם על דברי התוספות רי"ד. (2 נקודות)

סוגיה ד': משנה, מסכת כתובות, פרק ד', משנה ח'; תלמוד בבלי, מסכת כתובות, דף נב, ע"א

אם בחרתם בסוגיה זו, עיינו בסוגיה ד שבנספח, וענו על שש השאלות 21–26.

21. **א.** כתבו באיזה סדר מששת סדרי המשנה נכללת מסכת כתובות. (2 נקודות)

ב. מה מציינות המילים "נערה שנתפתה" שבראש דף הגמרא?

העתיקו למחברתכם את התשובה הנכונה. (3 נקודות)

– הן מציינות את שם הסדר.

– הן מציינות את שם הפרק.

– הן מציינות את שם הסוגיה.

– הן מציינות את שם המסכת.

22. **"לא כתב לה... שהוא תנאי בית דין"** (משנה, מסכת כתובות, פרק ד', משנה ח').

א. אסף לא כתב בכתובת אשתו שהוא יפדה אותה במקרה שהיא תיפול בשבי. כעבור זמן מה נפלה אשתו בשבי, והשובים

דרשו סכום כסף גבוה בתמורה לשחרורה.

על פי הדין במשנה, האם אסף חייב לפדותה? (3 נקודות)

ב. העתיקו את הנימוק של המשנה בנוגע לדין במקרה זה, והסבירו אותו. (5 נקודות)

23. **"תנו רבנן נשבית בחיי בעלה ואחר כך מת בעלה... כי הא מתניתא".**

א. כתבו בלשונכם את פירוש הביטוי "הכיר בה בעלה". תוכלו להיעזר בפירוש רש"י. (4 נקודות)

ב. הסבירו מדוע הירשים חייבים לפדות את האישה אם "הכיר בה בעלה". (5 נקודות)

ג. לאמיר נודע שאשתו נפלה בשבי, ולאחר כמה חודשים הוא נפטר. בניו של אמיר סירבו לפדות מכספי הירושה את אשתו

של אביהם (שאניה אימם הביולוגית).

המקרה הובא לפני בית דינו של לוי. מה היה פוסק לוי? העתיקו למחברתכם את התשובה הנכונה. (4 נקודות)

– לוי היה מחייב את בניו של אמיר לפדות את האלמנה כיוון שאביהם המנוח התכוון לשחררה.

– לוי היה מחייב את האלמנה לפדות את עצמה מכספי הירושה.

– לוי היה פוטר את בניו של אמיר מחובת פדיון האלמנה בכל מקרה.

– לוי היה פוטר את אמיר מלפדות את אשתו השבויה.

24. **"אמר ליה רב... כי הא מתניתא".**

א. מיהו "חביבי", ומהו הקשר המשפחתי שלו לרב? (4 נקודות)

ב. "לית הלכתא כי הא מתניתא". הסבירו בלשונכם את דברי רב בשם "חביבי", וכתבו אם "חביבי" היה פוסק כמו לוי.

(5 נקודות)

25. "אלא כי הא דתניא... ואותבינך לאינתו".

בברייתא מובאים שני מקרים, והדין בכל אחד מהם הוא: "אין היתומין חייבין לפדותה".

א. הסבירו את שני המקרים שבברייתא. (6 נקודות)

ב. הנימוק לדין בשני המקרים האלה הוא: "שאינ אני קורא בה 'ואותבינך לאינתו'".

הסבירו בלשונכם נימוק זה. (4 נקודות)

26. מיומנות והבנה

בהמשך הסוגיה בתלמוד נאמר:

"תנו רבנן: נשבית, והיו מבקשין ממנו עד עשרה בדמיה [עד כדי פי עשרה משווייה אילו נמכרה לעבדות בשוק],

פעם ראשונה - פודה, מכאן ואילך רצה - פודה, רצה - אינו פודה.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין פודין את השבויין יותר על כדי דמיהם [יותר מן הסכום שבו הם היו נמכרים בשוק] מפני

תיקון העולם".

(תלמוד בבלי, מסכת כתובות, דף נב, ע"א-ע"ב)

א. בקטע זה מובאת מחלוקת. בין מי למי המחלוקת?

העתיקו למחברתכם את התשובה הנכונה. (3 נקודות)

- בין המשנה ובין הברייתא

- בין תנא קמא ובין רבן שמעון בן גמליאל

- בין רבן שמעון בן גמליאל ובין הבעל

- בין תנא קמא ובין תנו רבנן

ב. האם אתם מסכימים עם דברי רבן שמעון בן גמליאל? נמקו את תשובתכם. (2 נקודות)

פרק שני – שאלות קצרות מן היחידה "דברים שבינו לבניה" (10 נקודות)

ענו על אחת מן השאלות 27–28.

27. א. בשיחה שבין רבי יוסי בר חלפתא ומטרוניתא, אמר רבי יוסי למטרוניתא: "אם קלה היא בעינייך, קשה היא לפני המקום

[הקב"ה] כקריעת ים סוף" (ויקרא רבה, פרשת צו, פרשה ח, פסקה א).

מדוע בחר רבי יוסי את הדימוי של קריעת ים סוף לתיאור הזיווג בין איש לאשתו? (4 נקודות)

ב. "אלהים מושיב יחידים ביתה מוציא אסירים בכושרות" (תהלים ס"ח, ז').

"מהו בכושרות? בכי ושירות, אלו בוכין ואלו משוררין.

ומה הקדוש ברוך הוא עושה? מביאן על כורחן ומזווגן זה לזו" (ויקרא רבה, שם).

על פי המדרש, הסבירו מהו תפקידו של הקדוש ברוך הוא בזיווג האיש לאשתו, ומהו תפקידם של בני הזוג בזוגיות זו.

(6 נקודות)

28. "האומר לאישה: 'הרי את מקודשת לי על מנת שאין לך עליי שאר כסות ועונה',

הרי זו מקודשת ותנאו בטל - דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר - בדבר שבממון תנאו קיים".

(תלמוד בבלי, מסכת כתובות, דף נו, ע"א)

יונתן נשא את איילה לאישה. לפני טקס הקידושין חתמו בני הזוג על הסכם, ובו נכתב כי יונתן אינו מתחייב לאיילה בשלוש

החובות – שאר, כסות ועונה, וכי כל אחד מן הצדדים ינהל חשבון בנק נפרד.

א. הסבירו את עמדת רבי מאיר ואת עמדת רבי יהודה בנוגע להסכם בין יונתן לאיילה. (6 נקודות)

ב. עם איזו עמדה אתם מזדהים יותר – עם עמדתו של רבי מאיר או עם עמדתו של רבי יהודה? נמקו את תשובתכם.

(4 נקודות)

יחידה שלישית – בין הורים לילדים (50 נקודות)

ביחידה זו יש לענות על שאלות בפרק הראשון ובפרק השני, לפי ההוראות בכל פרק.

בפרק הראשון תוכלו לצבור 40 נקודות לכל היותר.

פרק ראשון – שאלות על סוגיה נתונה (40 נקודות)

בחרו באחת מן הסוגיות ה-1 שבנספח, וענו על שש השאלות הנוגעות לסוגיה שבחרתם.

סוגיה ה': תלמוד בבלי, מסכת קידושין, דף כט, ע"א – דף כט, ע"ב

אם בחרתם בסוגיה זו, עיינו בסוגיה ה שבנספח, וענו על שש השאלות 29–34.

29. **א.** ציינו באיזה סדר נכללת מסכת קידושין, וכתבו שם של מסכת נוספת מסדר זה. (3 נקודות)
- ב.** עיינו בכותרת של אחד הדפים בסוגיה ה שבנספח, וכתבו מהו שם הפרק בדף זה. (2 נקודות)

30. א. "תנו רבנן: האב חייב בבנו... לפדותו... להשיאו אישה... להשיטו במים".

הסבירו את שלוש החובות המסומנות בקו בציטוט. (3 נקודות)

ב. "רבי יהודה אומר: כל שאינו מלמד את בנו אומנות... אלא כאילו מלמדו ליסטות".

הסבירו את הקושיה של הגמרא על דברי רבי יהודה. (4 נקודות)

ג. הסבירו בלשונכם כיצד הגמרא מתרצת את הקושיה על דברי רבי יהודה. (4 נקודות)

31. א. "למולו' מנלן? דכתיב וימל אברהם את יצחק בנו".

העתיקו למחברתכם את המשמעות הנכונה של המונח "דכתיב" מבין האפשרויות שלפניכם. (3 נקודות)

– ציטוט ברייתא לשם קושיה.

– ציטוט פסוק לשם הוכחה.

– ציטוט משנה לשם קושיה.

– ציטוט דברי רבי יהודה לשם הוכחה.

ב. "והיכא דלא מהליה אבוא - מיחייבי בי דינא למימהליה".

מהו המקרה, ומהו הדין בציטוט זה? (4 נקודות)

ג. הסבירו כיצד באות לידי ביטוי הערבות ההדדית והאחריות הקהילתית בדין שציינתם בסעיף ב. (4 נקודות)

32. א. "והיכא דלא מהליה בי דינא - מיחייב איהו למימהל נפשיה".

מהו המקרה, ומהו הדין בציטוט זה? (4 נקודות)

ב. "איהי מנלן דלא מחייבא... אותו ולא אותה".

הסבירו כיצד למדה הגמרא שהאם פטורה ממילת בנה. (4 נקודות)

33. א. "לדורות מנלן... דכתיב מן היום אשר צָוָה ה' והלאה לדֹרֹתֵיכֶם".
 מה חכמים לומדים מן הפסוק "מן היום אשר צָוָה ה' והלאה לדֹרֹתֵיכֶם"? (3 נקודות)
 ב. "וצו את יהושע וחזקהו ואמצהו" (דברים ג', כ"ח) – מה הגמרא לומדת מפסוק זה? (3 נקודות)
 ג. "ללמדו תורה מנלן... אינו מצווה ללמד".
 בחרו את האפשרות הנכונה בכל אחד מן ההגדים שלפניכם, והעתיקו אותו למחברתכם. (4 נקודות)
 (1) האב חייב / אינו חייב ללמד את בנו תורה.
 (2) במקרה שהאב לא לימד את בנו תורה, הבן חייב / אינו חייב ללמוד תורה בעצמו.
 (3) האם חייבת / אינה חייבת ללמד את בנה תורה.
 (4) האם חייבת / אינה חייבת ללמד את בִּתָּה תורה.

34. מיומנות והבנה
 הקטע שלפניכם עוסק בלימוד תורה לנשים. קראו אותו, וענו על שני הסעיפים שאחריו.
 "לאחר דיונים שהיו בעניין זה בהיסטוריה של עולם ההלכה נקבע בהלכה המקובלת שנשים פטורות ממצווה זו [לימוד תורה] - וזהו משגה חמור ואסון גדול של היהדות ההיסטורית. כי תלמוד תורה - נוסף על משמעותו כקיום מצווה - עושה את האדם היהודי שותף למורשת התרבות של היהדות ולתכניה הרוחניים. כמעט אפשר לומר, עושה אותו שותף בהשראת שכינה בעם ישראל. הרחקת תלמוד תורה מן האישה איננה שחרורה מחובה... אלא הוא שלילת זכות יסודית ממנה. 'יהודיותה' נעשית נחותה לעומת זו של הגבר".
 (מעובד מתוך: ישעיהו ליבוביץ, אמונה, היסטוריה וערכים)

- א. על פי פרופסור ישעיהו ליבוביץ', מדוע עמדת ההלכה המקובלת בנוגע ללימוד תורה לנשים היא טעות היסטורית? (2 נקודות)
 ב. כיום לימוד תורה לנשים הוא חלק בלתי נפרד מעולם התורה.
 בשנים האחרונות יש חילוקי דעות בקהילות דתיות בישראל ובארצות הברית בנוגע למינוי נשים לרבניות של קהילות.
 האם טיעוניו של פרופסור ישעיהו ליבוביץ' יכולים להיות רלוונטיים גם בנוגע לסוגיה זו? נמקו את תשובתכם. (3 נקודות)

סוגיה ו': תוספתא, מסכת קידושין, פרק א', הלכה י"א; משנה, מסכת קידושין, פרק ד', משנה י"ד; משנה, מסכת אבות, פרק ב', משנה ב'
אם בחרתם בסוגיה זו, עיינו בסוגיה ו שבנספח, וענו על שש השאלות 35–40.

35. בסוגיה ו מובאים קטעים מן התוספתא ומן המשנה. בחרו את האפשרות הנכונה בכל אחד מן ההיגדים שלפניכם, והעתיקו אותו למחברתכם. (5 נקודות)

- (1) את התוספתא חיברו **האמוראים / התנאים / בעלי התוספות**.
- (2) את המשנה חיברו **התנאים / האמוראים / רש"י**.
- (3) המשנה נערכה בידי **רב אשי / בעלי התוספות / רבי יהודה הנשיא**.
- (4) שמות הסדרים בתוספתא **שונים משמות הסדרים שבמשנה / זהים לשמות הסדרים שבמשנה / אינם קשורים לשמות הסדרים שבמשנה**.
- (5) התוספתא היא קובץ של **ברייתות / פירושים לתלמוד / פסוקים מן המקרא**.

36. "רבי יוסה בי רבי לעזר אמר, משם רבן גמליאל... ורואין את מה שבתוכו".
א. הסוגיה שלפניכם ("ללמדו אומנות") עוסקת בחובת האב ללמד את בנו אומנות.
מהי "אומנות" בהקשרה בסוגיה? (נקודה אחת)
ב. העתיקו את הטבלה למחברתכם, והשלימו אותה. (6 נקודות)

המקרה	המשל	הנמשל
מי שבידו אומנות	כרם גדור שאין בהמה וחיה נכנסין לתוכו...	
		כבודו ופרנסתו נפגעים

ג. האם אתם מסכימים עם המסר העולה מן הנמשל שבדברי רבי יוסה? נמקו את תשובתכם. (2 נקודות)

37. "רבי מאיר אומר... אלא הכול לפי זכותו".
א. הסבירו את דברי רבי מאיר: "לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקייה וקלה". (4 נקודות)
ב. על פי רבי מאיר, במה תלוי עושרו של אדם? (4 נקודות)

38. "רבי שמעון בן אלעזר אומר... אלא שהרעותי את מעשיי וקיפחתי את פרנסתי".
א. על פי רבי שמעון בן אלעזר, הסבירו במה תלויה פרנסתו של האדם. (4 נקודות)
ב. הסבירו את ההשוואה שרבי שמעון בן אלעזר עורך בין הפרנסה של החיות והעופות ובין הפרנסה של בני האדם. (4 נקודות)
ג. מהי המסקנה של רבי שמעון בן אלעזר בנוגע לפרנסת האדם? (4 נקודות)

39. "רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא אומר... סופה בטלה וגוררת עוון".

א. על פי רבן גמליאל, הסבירו בלשונכם מהי הבעיה בלימוד תורה שאין עימו דרך ארץ. (5 נקודות)

ב. יוסף הוא אדם עשיר שהחליט לעזוב את מקום עבודתו, ולעסוק רק בלימוד תורה.

מה הייתה יכולה להיות תגובתו של רבי שמעון בן אלעזר על החלטתו של יוסף, ומה הייתה יכולה להיות תגובתו של רבן גמליאל על החלטתו של יוסף? (6 נקודות)

40. מיומנות והבנה

לפניכם קטעים מתוך "שיר העבודה והמלאכה" של חיים נחמן ביאליק. קראו אותם, וענו על הסעיפים שאחריו.

מי יצילנו מִרָעָב?

מי יאֶכִּילנוּ לֶחֶם רֵב?

[...]

לְמִי תוֹדָה, לְמִי בִּרְכָה?

לְעִבּוּדָה וְלַמְּלָאכָה!

מי יִתֵּן לָנוּ כֶּסֶּוֹת בִּקְרָ?

וּמִי בַּחֲשָׁךְ יִתֵּן אוֹר?

[...]

לְמִי תוֹדָה, לְמִי בִּרְכָה?

לְעִבּוּדָה וְלַמְּלָאכָה!

[...]

מי הֵכִין לָנוּ פָּנֶת גֶּגֶן,

גֶּדֶר לָגֶן, לְכָרֶם סִיג,

וּמִי טָרַח וּמִי דָאָג

לְכָבוֹד שְׁבֵת, לְכָבוֹד הַחַג?

לְמִי תוֹדָה, לְמִי בִּרְכָה?

לְעִבּוּדָה וְלַמְּלָאכָה!

א. על פי השיר, מהי חשיבותה של העבודה? (2 נקודות)

ב. בסוגיה הובאו הדעות של רבי מאיר ושל רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא.

איזו מן הדעות האלה באה לידי ביטוי בשיר זה? התבססו על השיר ועל הסוגיה כדי לנמק את תשובתכם. (3 נקודות)

פרק שני – שאלות קצרות מן היחידה "בין הורים לילדים" (10 נקודות)

ענו על אחת מן השאלות 41–42.

41. שו"ת "יביע אומר", חלק ח, יורה דעה, סימן כ"ב

א. מהי ספרות השו"ת? (3 נקודות)

ב. בשו"ת "יביע אומר" נשאל הרב עובדיה יוסף אם בחורה, שאביה אסר עליה להינשא לבחיר ליבה, חייבת לשמוע בקול אביה.

הציגו את ההתלבטות של הרב עובדיה יוסף, והסבירו מה פסק הרב עובדיה יוסף בסוגיה זו. (7 נקודות)

42. א. נאמר: "איש אָמו ואביו תיראו" (ויקרא י"ט, ג') ונאמר: "את ה' אלהיך תירא אתו תעבד" (דברים י', כ').

(תלמוד בבלי, מסכת קידושין, דף ל, ע"ב)

מה חכמים לומדים מן ההשוואה בין שני הפסוקים האלה? (6 נקודות)

ב. לדעתכם, כיצד הערך של "כיבוד אב ואם" בא לידי ביטוי בימינו כאשר לילדים רבים יש יכולות טכנולוגיות שעולות על אלה של הוריהם? (4 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

סוגיה א: תלמוד בבלי, מסכת בבא מציעא, דף פג, ע"א

357

בבא מציעא

פרק ששי

השובר את האומנין

פג ע"א

זבינית לך = קניתי לך. ותקיפו להו = החמיטו. קלא אית להו – אימת החמיטו, ואלל מי היו, ושל מי היו. שמה שלך היו, או קניתי מומן גדמים פחותים, ולא אללך החמיטו. דדרו באגרא – מוט כפוף כחמלעו ונותנו על כתפו, ונושא שני בליו בשני ראשו, ונושא זו משא ככל. משלם פלגא – פועל שקבל עליו להלוך חביות מתקוס לתקוס, וכשאלם בלוחות מוט וכשכר – משלם פלגא. מאי טעמא נפיש לחד – ולא היה להטעונו ללדו. וזוטר לתרי – וכיון דליונו לאוי לשני משלות – דרך בני אדם להתחזק ולטענו כחשד, הלכך דמי נמי לאונס. דדרו בדיגלא – עץ מפותל בראשו, וקושר בו משא שני בני אדם ומכניס לאורו בין שני פלגיו, ומוטל על שתי כתפיו. וקורין אותו בלשון אשכנז *גנלא. ואלא של מטה ארוך, וכשעומד לפוש מלינו בקרקע. משלם כוליה – שפשיעה הוא, שהכנה במשא שני בני אדם. שקולאי – נושאי משלות. ומכרו ליה שלל מתקוס מדון. וכפשיעה, אי נמי בדיגלא. בדרר טובים – לפנים משורת הדין. וארחות צדיקים תשמור – סיפיה קלא הוא.

הדרן עלך השובר את האומנין

אמר ליה רב יוסף בריה: כמאן, כאיסי? – אמר ליה: אין, כאיסי, וסבירא לו כוותיה. והוא גברא דאמר ליה לרב יוסף בריה: זיל זבין לי ארבע מאה דני חמרא [אדם אחד אמר לחבירו: לך קנה לי ארבע מאות כדי יין]. אול זבן ליה. לבסוף אתא לקמיה, אמר ליה: זביני לך ארבע מאה דני חמרא ותקיפו להו [הך] וקנה לו. ובסוף בא לפני, אמר לו: קניתי לך ארבע מאות כדי יין והחמיצו להם]. אתא לקמיה דרבא [בא הדבר לפני רבא] אמר לו: ארבע מאה דני חמרא תקיפי קלא אית לה למילתא [ארבע מאות כדי יין שהחמיצו קול יש לדבר] כלומר, מאורע כזה דאי ידוע ומפורסם לרבים, ולכן זיל אייתי ראיה דמסיקרא כי מזבנת לה חמרא מעליא הוה, כאיסי? אמר לו: אין, שמתחילה כאשר קנית אותם יין טוב היה – והיפטר! בלא שבעה. אמר לו רב יוסף בריה [בנו]: כמאן [כמי] פוסק אתה כאן – כאיסי? אמר לו: אין, כאיסי, וסבירא לו כוותיה [כן, כאיסי, וסבורים אני כשויתו]. מסופר, אתקין [התקין] רב חייא בר יוסף בעיר סיכרא שהוא היה החכם בעיר זו: הני דדרו באגרא ואיתבר – נשלם פלגא [אלה שנושאים משא כפוף וכשכר החפץ שישלחו חצי]. מאי טעמא – המוט הזה שמשמשים בו לשאת נפיש לחד וזוטר לתרי [מרובה מכוחו של אדם אחד וקטן משל שנים] שמצד אחד קשה מאוד לשעון אותו לבד, ואם סענו לבדו – הרי זה קרוב לפשיעה, ומצד שני אין רגילים לשאתו בשנים, ואם נשבר – הרי זה קרוב לאונס, ולכן מתפרשים במחצית. אולם אם נשא בדיגלא [בנעץ העשוי למשא כפול] – משלם כוליה [משלם]

בדיגלא – משלם כוליה. רבא בר בר חנן תברו ליה הנהו שקולאי חביתא דחמרא. שקל לגלימיהו, ליה הנהו גלימיהו. אמר ליה: דינא הכי? – אמר ליה: אין, "למען תלך בדרך טובים". יהיב להו גלימיהו. אמרו ליה: עניי אנו, וטרחינו כולה יומא, וכפינו, ולית לו מיד. אמר ליה: זיל הב אגרייהו. – אמר ליה: דינא הכי? – אמר ליה: אין, "וארחות צדיקים תשמור".

הדרן עלך השובר את האומנין

מסורת הש"ס
ב. ראה ירושלמי ב"מ פ"ו ה"ו (מעין זה).

גרסות

קלא אית לה למילתא בכת"י
קלא אית להו.

זיל אית דאיה – ואיפטר בכת"י
ומקורות: זיל אייתי שחי דכי
זבנית יתחון חמרא הוה,
ואיפטר.

באגרא בכת"י ובערוך: באגרא.
זוטר לתרי בכת"י: זוטר לבי
תרי.

בדיגלא בכת"י: בדיגלא.
חביתא דחמרא ותביות.
בכת"י: אנו שקולאי לעולי
חביתא דחמרא ותביות.

אתו אפדו לרב בכת"י: אתו
לקמיה דרב.

אמרו ליה – ובפניו בכת"י
ומקורות: הוה קיימי וזווחי עניי
אנו, מאי זיל זבול כולי יומא
טרחינו ובפניו.

הב אגרייהו בכת"י: הב להו
אגרייהו.

לשון

אגרא
ראית הרבה אגרא, ומשמעה:
מקל, מוט.

דיגלא
יש סבורים שמקור המלה
ביוונית δειγλα
[דוקלא] ומשמעה – מדל
בעל שתי שיניים. ואף הדיגלא
הוא מוט כעין מולג, וכן מירשו
הטאונים.

החיים

סיכרא
עיר בבבל, שעמדה על נהר
חדקל, דרומה לעיר מתחא.
בעיר זו שכנו כמה חכמים, וזין
בה בזמנה גם ישיבות'משנה
אחדות.

אורח ה'חל'ה

אתקין רב חייא בר יוסף בסיכרא / תמנו שאם נשאו שנים משא כבד לאדם אחד וכל לשנים, אינו כאונס נמיר ומשלמים מחצה, אם יש עדים שלא פשעו, יום אין עדים – נשבעים שלא פשעו ומשלמים מחצה. אבל אדם אחד שהעביר חבית גדולה שאין ירד אדם אחד לשאתה, ונשכרה – פושע הוא ומשלם הכל. זו היא שיטת הרמב"ם ופירושו (לפי גירסתו) בסוגיה זו. וכתב הרמ"א שיש חולקים שיש (רש"י ורשב"א ועוד) וסבורים שכמשא שכל לשנים, אם שכבר לאחז, אינו נכרא פושע ומשלם רק חצי.

(שם ד, ב-ד)

למען תלך בדרך טובים / יש סבורים כי אם כשחייבים הפועלים לשלם רמי הנזק, אבל שכרם לא אמרו (סמ"ע). והפ"י סבור כי אם שכרם הפסידו (וכן נראה בסמ"ע), אבל אם הפועלים נזקקים לפרנסת – מדת חסדיות היא לשלם להם.

(סמ"ע. שם שפ"ב ב' קג)

עיוני
ותקיפו להו / וחש שמה אותו אדם קנה קודם חומץ וטען אחר כך שהכל החמץ, או שהחליף את היין בחומץ. (רי יהונתן)

קלא אית לה למילתא / ויש שפירש: אם היה קורה דבר כזה בודאי היה האיש צווח על שארע לו מאורע כזה, ואם לא נשמע קולו – מן הסתם לא היה המעשה כדבריו (ראב"ד). וראה באחרונים שדנו בהשואת ענין קלא כאן ובמקומות אחרים. (מעין החכמה בית אהרן ועוד)

כמאן כאיסי / והביאו שתי שאלות בנושא זה. משום שהמעשה ביין אינו שייך לדיני השומרים, ואף אין שם עדים המעידים ממש בדבר, ולכן הוצרך לספר גם מקרה זה. (עין יהוסף ועוד, וראה באורח ההלכה)

שכל גלימיהו / יש אומרים שהיה מעשה זה דוקא במקום שאינו מדרון, שהיה שם צד פשיעה (רש"י) או שהיה מקום שהיו בו רואים (ר"ח). ויש שפירש שלא היה הדבר ידוע אם בפשיעה נעשה, ולקח גלימותיהם כדי לחייב אותם לבוא לדין (רמב"ן). רדנו כבד בשאלה באיזו רשות לקח מהם הגלימות, עד שהיו שהסבירו שהגלימות היו בידו, והוא עכב עד לביורו הדברים. (ראה בבית אהרן ועוד)

דינא הכי / היו שרצו לומר שאכן יש צד דין בדבר, אך נראה שרוב המפרשים סבורים שהיתה זו מדת חסדיות. ויש שפירש שלבני אדם חשוב מדת חסדיות אינה רק רשות אלא לבנוי היא בגדר הלכה חסדיות.

* גבלי"א מן הגרמנית gabel – מין קלשון, מלגו.

סוגיה ב: משנה, מסכת בבא בתרא, פרק ח', משנה ה'

הָאוֹמֵר: "אִישׁ פְּלוֹנִי בְּנֵי בְכוֹר, לֹא יִטֹּל פִּי שְׁנַיִם";
 "אִישׁ פְּלוֹנִי בְּנֵי, לֹא יִירֹשׁ עִם אָחִיו" –
 לֹא אָמַר כָּלוּם,
 שֶׁהִתְנָה עַל מָה שְּׁכָתוּב בַּתּוֹרָה.

הַמְחִיל נִכְסָיו לְבָנָיו עַל פִּיו,
 רַבָּה לְאַחַד וּמַעֲט לְאַחַד, וְהִשָּׁוָה לָהֶן אֶת הַבְּכוֹר –
 דִּבְרֵיו קִיָּמִין;
 וְאִם אָמַר: "מַשּׁוּם יִירָשָׁה" – לֹא אָמַר כָּלוּם;
 כָּתֹב בֵּין בַּתְּחִלָּה, בֵּין בְּאַמְצָע, בֵּין בְּסוֹף: "מַשּׁוּם מִתְּנָה" –
 דִּבְרֵיו קִיָּמִין.

הָאוֹמֵר: "אִישׁ פְּלוֹנִי יִירָשָׁנִי", בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בֵּת;
 "בֵּתִי תִירָשָׁנִי", בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בֶּן –
 לֹא אָמַר כָּלוּם,
 שֶׁהִתְנָה עַל מָה שְּׁכָתוּב בַּתּוֹרָה;
 רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אוֹמֵר:
 אִם אָמַר עַל מִי שֶׁהוּא רָאוּי לִירָשָׁה –
 דִּבְרֵיו קִיָּמִין,
 וְעַל מִי שֶׁאִינוֹ רָאוּי לִירָשָׁה –
 אֵין דִּבְרֵיו קִיָּמִין.

הַכּוֹתֵב אֶת נִכְסָיו לְאַחֵרִים וְהַנִּיחַ אֶת בָּנָיו –
 מָה שֶׁעָשָׂה עָשׂוּי, אֲבָל אֵין רוּחַ חֲכָמִים נוֹחָה הֵימָנוּ;
 רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר:
 אִם לֹא הָיוּ בָּנָיו נוֹהֲגִין כְּשׁוֹרָה – זְכוֹר לְטוֹב.

סוגיה ג: תלמוד בבלי, מסכת כתובות, דף טז, ע"ב – דף יז, ע"א

73

כתובות

פרק שני

האשה שנתארמלה

טז ע"ב

מסורת הש"ס
ג. ירושלמי שם פ"ב ה"א.
ד. כלה רבתי פ"ט. דרך ארץ רבתי פ"ו.

גרסות
סוף סוף מפקא לה ויש בכתיב: סוף סוף מפקא לה לכתובה ויש: וליחוש דלמא מפקא לה ויש במקורות: דלמא משכחת לה.
והו איבדה למה לי במקורות ובכתיב: שונים לא גרסו מלים אלה.
כי קושיא בכתיב ובמקורות: כי קושין.
כתובין שובר בכתיב: כתובין שובר.
בשורה בכתיב: ועוד: בשורות.
כתובות ראשית: בכתיב: כתובות ראשית.
סוטה ויש בכתיב: חבית סוטה.

החיים
כוס של בשורה
נראה כי היו מעבירים כוס זו לאחר שנבעלה הכלה ונמצאה בתולה, ומשום כך קראו לה "כוס של בשורה" שהיו מודיעים-מבשרים על ידה שחלה היה כסדרו.

ומשיבים: צריך לומר דכתב לה איהו (שכתב לה חזק) כתובה שלא כמנהג הרגיל באותו מקום. ומקשים: כיון שמדובר כאן שכתב לה כתובה, סוף סוף יש לחשוש שמא מפקא לה וגביא בה (נמוציאה אותה וגובה בה!) ומסבירים: מאי (מה פירוש) איבדה ששנינו – איבדה באור (באש), כלומר: איבדה של כליו, וכגון שהיו עדים שראו שנשרפה.

הכתובה, כך שאין לחשוש יותר. ומקשים: אי הכי (אם כן) היינו נוהגין ששנינו בהמשך: שנשרפה, ויש כאן כפילות של הדברים? ועוד: הטמינה, מאי איבא למימר (מה יש לומר)? הרי כאן בודאי יש מקום לחשוש! ותו (ועוד), איבדה למה לי לומר? שלפי פירוש זה אין בכך כל חידוש בהלכה! אלא, כך צריך לומר שהמקרים המפורטים בביריתא זו מכארים זה את זה, ובצורה זו: כל טענה של אשה שאיבדה כתובתה – כי (נכתם) שהטמינה בפנינו דמי (נחשבת), ולא יתביין (ואין) אנו נותנים לה את דמי הכתובה, אפילו תביא עדים שרקדו לפניו, שחששים אנו שמא תוציא את כתובתה בבית דין אחר, עד דאמרי (שאומרים) עדים שנשרפה כתובתה, ומעירים: מאן דמתני לה אבריתא – כל שכן אמתניתין נמי ששונה את מחלוקת האמוראים הוה על הברייתא – כל שכן ששונה אותה על משנתנו (כל דברי רב פפא מכארים יפה את המשנה, ומאן דמתני לה אמתניתין (ונוי) ששונה אותה על משנתנו – אבל אבריתא (נעל) הברייתא לא שנה את דברי רב פפא, כי קושיא (כמו הקושיה) שהזכרנו למעלה, שיש מלשון הברייתא על דברי רב פפא, האומר שמדובר פה במקום שלא נהגים לכתוב כתובה, קושיה שאפשר לתרץ אותה רק בדוחק.

נאמר במשנה אם יש עדים שיצאה בהינמא – גובה כתובה מאתם ושואלים: וליחוש דלמא מפקא עדי הינמא כהאי כי דינא וגביא (נמוציאה) שמה מוציאה, מכארי עדי הינמא בבית דין זה (וגובה) כתובה מאתם, והדר מפקא עדי הינמא כבי דינא אחרינא וגביא (נמוציאה) עדי הינמא בבית דין אחר (וגובה) שוב. שהרי היא גובה על פי העדים, ויכולה להביא עדים כאלה כמה פעמים! ומשיבים: במקום דלא אפשר באופן אחר ודאי כתובין שובר, אפילו לדעת מי שמדובר שכתב לה כתובה. ודאי נאמר: כוס של בשורה? אמר רב אדא בר אבהו: כוס של תרומה מעבירין לפניו, כלומר: ראוייה היתה זו לאכול בתרומה. מתקיף לה רב פפא: אטו אלמנה מי לא אכלה בתרומה? אלא אמר רב פפא: זו ראשית בתרומה ראשית. תניא, ירבי יהודה אומר: חבית של יין מעבירין לפניו. אמר רב אדא בר אבהו: בתולה מעבירין לפניו סתומה, בעולה – מעבירין לפניו פתוחה. – אמאי? ניעבר קמי בתולה, וקמי בעולה לא ניעבר כלל! – זימנין דתפסה מאתים, ואמרה: אנא בתולה הואי, והאי דלא עברו קמאי – אתונסי הוא דאתניסו.

ג. תנו רבנן: יפיצד מרקדין לפני הפלה? בית שמיא אומרים:

אפשר באופן אחר ודאי כתובין שובר, אפילו לדעת מי שמדובר שכתב לה כתובה.

ב. באותה ברייתא שנינו: העבירו לפניו כוס של בשורה. ושואלים: מאי (מה היא) כוס של בשורה? אמר רב אדא בר אבהו: כוס יין של תרומה מעבירין לפניו, כלומר: ראוייה היתה זו לאכול בתרומה אם נשאת לכהן. מתקיף לה (נמקשה על כך) על טעם זה רב פפא: אטו אלמנה מי לא אכלה (וכי' אלמנה אינה אוכלת בתרומה כשנשאת פעם שניה לכהן, ואם כן מה ראה היא מענין התרומה שבתולה היא? אלא אמר רב פפא: מעבירים כוס זו, לא כדי לרמוז שהיא ראוייה לתרומה, אלא לומר: כלה זו ראשית שעדיין לא נבעלה, כמו שתורומה היא ראשית ההפרשה מן התבואה. תניא (נשניה ברייתא): ר' יהודה אומר: המנהג הוא שחבית של יין מעבירין לפניו. אמר רב אדא בר אבהו: בתולה מעבירין לפניו חבית סתומה של יין, ואם היתה בעולה מעבירין לפניו חבית פתוחה. ושואלים: אמאי (מדוע) נעשה כן? ניעבר קמי בתולה וקמי בעולה לא ניעבר כלל! ונעבר את החבית הסתומה רק לפני בתולה, ולפני הבעולה לא נעבר חבית של יין? תנא דתפסה (נעמים שותפות) הבעולה מאתים לכתובתה, ואמרה: אנא בתולה הואי, והאי דלא עברו קמאי – אתונסי הוא דאתניסו (נזה שלא העבירו לפני את החבית הוה משום שנאנסו מאיושהי סיבה ולא יכלו לעשות זאת). ולכן מעבירים לפניו חבית פתוחה, כדי שיוכרו אנשים שלא היתה בתולה.

ג. תנו רבנן [שנו חכמים]: כיצד מרקדין לפני הכלה, מה אומרים לפניו בזה הריקוד? בית שמיא אומרים:

נשרפה כתובתה, ומסבירים כדבר הראב"ד שהיא אומרת שלמרות שלא נהג לכתוב כתב לה בעלה כתובה. והיא נאמנת לומר שנשרפה מטעם הפה שאמר הוא הפה שהתיר, ומה שאמנה נאמנת כשאושרת שאיבדה, משום שאף לפי דבריה יש לחשוש שמא תחזור ותמאנה ותגבה בה. (רמב"ן, ריטב"א) ואילו הרשב"א סבור כי באמת לפי היתירין האמור כאן חזר בו רב פפא וסבור שמדובר אף במקום שכתובים כתובה. אתנסי הוא דאתנסי אבל בהטעמה אינה יכולה לטעון שלא עשו כן מפני האתם, מפני שאין משאית את נבחרתה מתחילה אלא בהינמא, ועד שאתם זה, כפי שפירש רש"י, הוא אתם שכרות, ונתנת הדעתה נעשית לפני התחלת המשתה (רמב"ן, וראה בתוס' ד"ה אתנסי).

כיצד מרקדים לפני הכלה כתבו המפרשים שאין הכוונה לומר שעיקר המצוה הוא לשמח את הכלה, שהרי לדיפך החתן הוא המקיים מצוה מן התורה בנישואיו. אלא שהריקודים לפני הכלה הם מכבדים ושומחים של החתן, שמשמחים את הכלה בעיניו. (וראה גם בעין יעקב).

אלא – הכי קאמר: כל איבדה כמו שהטמינה בפניו דמי, ולא גביא. והכי קמי: איבדה כתובה, הטמינה כתובה, נשרפה כתובה, אט רקדו לפניו וכו'. והכי פירושה: אמרה לרב שטר כתובה – הכי הוה כמו שהטמינה כתובה בפניו כדי להוציא ולגבות פסע שניה, ואינה גובה כלום, אלא אט כן תניא השטר.

ואט אמרה נשרפה, יש עדים שנשרפה, דהשטא ליכא למיחש למדי – תניא עדים שרקדו לפניו, שזו סימן לנכחלה, ותגבה מאתים, מאן דמתני לה – לדרי אנהו ורב פפא אגרייחא. כל שכן אמתניתין – דכיון דלגרייחא דקמי נהדיא איבדה כתובה גביא, ועל קאמר רב פפא דלא גביא. ומתקן לה דסדא קמי: איבדה כתובה הרי הוה כמו שהטמינה, וכשנשרפה הוה דקא גביא, ולעולם אין חושבין שובר, כל שכן דלמתניתין איבא למיחש פלוגתא דרב פפא לדרי אנהו, למימר דנמקוס שאין חושבין כוונה עסקין. ומאן דמתני – פלוגתא דרב פפא ודרי אנהו אבריתא. אבל אבריתא לא – ממני ליה, דודאי שמתני מנה דמתני שובר, דהא נמקוס שמתני כוונה עסקין, כי קושין – דקמי איבדה כתובה, ולא ניחא לטעי שניחא דחיקא, למימר איבדה כתובה סהטמינה כתובה קאמר. כיון דלא אפשר – כגון נמקוס שאין חושבין כוונה, וגזעו על פי עדים, יש לומר לשמח חלן לבי דין אחר ותניא עדים אמרים ותגבה פסע שניה – ודאי כמתני שובר, ראוייה היתה זו לאכול בתרומה – אי נישא לטען, דנמולה שלמה נמלח ולא נעלה, שמתפלל לטען מתמח וזו, מתקיף לה רב פפא – ומה זו עדות ללא נישא אלמנה? אטו – אי נישא כשהיא אלמנה לטען הדין, מה לא חלה בתרומה? זו ראשית – נעילה ראשית, דמפני דתפסה מאתים – נלא כימ דין, וכי נעיל לטעון מנה, משום דלן עדים שהעבירו לפניו, אמרה: אינסי הוא דאתניסו, שיתרס היו מאתים יין המשטה. לכן, השטא אטו עדים שהעבירו לפניו פתוחה – ומו ליכא מיד, כיצד מרקדים – מה אומרים לפניו.

אם יש עדים כו" – וליחוש דלמא מפקא עדי הינמא כהאי כי דינא וגביא, נהדר מפקא עדי הינמא כבי דינא אחרינא וגביא! – במקום דלא אפשר – ודאי כתובין שובר.

ב. "העבירו לפניו כוס של בשורה". מאי "כוס של בשורה"? אמר רב אדא בר אבהו: כוס של תרומה מעבירין לפניו, כלומר: ראוייה היתה זו לאכול בתרומה. מתקיף לה רב פפא: אטו אלמנה מי לא אכלה בתרומה? אלא אמר רב פפא: זו ראשית בתרומה ראשית. תניא, ירבי יהודה אומר: חבית של יין מעבירין לפניו. אמר רב אדא בר אבהו: בתולה מעבירין לפניו סתומה, בעולה – מעבירין לפניו פתוחה. – אמאי? ניעבר קמי בתולה, וקמי בעולה לא ניעבר כלל! – זימנין דתפסה מאתים, ואמרה: אנא בתולה הואי, והאי דלא עברו קמאי – אתונסי הוא דאתניסו.

ג. תנו רבנן: יפיצד מרקדין לפני הפלה? בית שמיא אומרים:

אפשר באופן אחר ודאי כתובין שובר, אפילו לדעת מי שמדובר שכתב לה כתובה.

ב. באותה ברייתא שנינו: העבירו לפניו כוס של בשורה. ושואלים: מאי (מה היא) כוס של בשורה? אמר רב אדא בר אבהו: כוס יין של תרומה מעבירין לפניו, כלומר: ראוייה היתה זו לאכול בתרומה אם נשאת לכהן. מתקיף לה (נמקשה על כך) על טעם זה רב פפא: אטו אלמנה מי לא אכלה (וכי' אלמנה אינה אוכלת בתרומה כשנשאת פעם שניה לכהן, ואם כן מה ראה היא מענין התרומה שבתולה היא? אלא אמר רב פפא: מעבירים כוס זו, לא כדי לרמוז שהיא ראוייה לתרומה, אלא לומר: כלה זו ראשית שעדיין לא נבעלה, כמו שתורומה היא ראשית ההפרשה מן התבואה. תניא (נשניה ברייתא): ר' יהודה אומר: המנהג הוא שחבית של יין מעבירין לפניו. אמר רב אדא בר אבהו: בתולה מעבירין לפניו חבית סתומה של יין, ואם היתה בעולה מעבירין לפניו חבית פתוחה. ושואלים: אמאי (מדוע) נעשה כן? ניעבר קמי בתולה וקמי בעולה לא ניעבר כלל! ונעבר את החבית הסתומה רק לפני בתולה, ולפני הבעולה לא נעבר חבית של יין? תנא דתפסה (נעמים שותפות) הבעולה מאתים לכתובתה, ואמרה: אנא בתולה הואי, והאי דלא עברו קמאי – אתונסי הוא דאתניסו (נזה שלא העבירו לפני את החבית הוה משום שנאנסו מאיושהי סיבה ולא יכלו לעשות זאת). ולכן מעבירים לפניו חבית פתוחה, כדי שיוכרו אנשים שלא היתה בתולה.

ג. תנו רבנן [שנו חכמים]: כיצד מרקדין לפני הכלה, מה אומרים לפניו בזה הריקוד? בית שמיא אומרים:

אפשר באופן אחר ודאי כתובין שובר, אפילו לדעת מי שמדובר שכתב לה כתובה.

ב. באותה ברייתא שנינו: העבירו לפניו כוס של בשורה. ושואלים: מאי (מה היא) כוס של בשורה? אמר רב אדא בר אבהו: כוס יין של תרומה מעבירין לפניו, כלומר: ראוייה היתה זו לאכול בתרומה אם נשאת לכהן. מתקיף לה (נמקשה על כך) על טעם זה רב פפא: אטו אלמנה מי לא אכלה (וכי' אלמנה אינה אוכלת בתרומה כשנשאת פעם שניה לכהן, ואם כן מה ראה היא מענין התרומה שבתולה היא? אלא אמר רב פפא: מעבירים כוס זו, לא כדי לרמוז שהיא ראוייה לתרומה, אלא לומר: כלה זו ראשית שעדיין לא נבעלה, כמו שתורומה היא ראשית ההפרשה מן התבואה. תניא (נשניה ברייתא): ר' יהודה אומר: המנהג הוא שחבית של יין מעבירין לפניו. אמר רב אדא בר אבהו: בתולה מעבירין לפניו חבית סתומה של יין, ואם היתה בעולה מעבירין לפניו חבית פתוחה. ושואלים: אמאי (מדוע) נעשה כן? ניעבר קמי בתולה וקמי בעולה לא ניעבר כלל! ונעבר את החבית הסתומה רק לפני בתולה, ולפני הבעולה לא נעבר חבית של יין? תנא דתפסה (נעמים שותפות) הבעולה מאתים לכתובתה, ואמרה: אנא בתולה הואי, והאי דלא עברו קמאי – אתונסי הוא דאתניסו (נזה שלא העבירו לפני את החבית הוה משום שנאנסו מאיושהי סיבה ולא יכלו לעשות זאת). ולכן מעבירים לפניו חבית פתוחה, כדי שיוכרו אנשים שלא היתה בתולה.

ג. תנו רבנן [שנו חכמים]: כיצד מרקדין לפני הכלה, מה אומרים לפניו בזה הריקוד? בית שמיא אומרים:

אפשר באופן אחר ודאי כתובין שובר, אפילו לדעת מי שמדובר שכתב לה כתובה.

ב. באותה ברייתא שנינו: העבירו לפניו כוס של בשורה. ושואלים: מאי (מה היא) כוס של בשורה? אמר רב אדא בר אבהו: כוס יין של תרומה מעבירין לפניו, כלומר: ראוייה היתה זו לאכול בתרומה אם נשאת לכהן. מתקיף לה (נמקשה על כך) על טעם זה רב פפא: אטו אלמנה מי לא אכלה (וכי' אלמנה אינה אוכלת בתרומה כשנשאת פעם שניה לכהן, ואם כן מה ראה היא מענין התרומה שבתולה היא? אלא אמר רב פפא: מעבירים כוס זו, לא כדי לרמוז שהיא ראוייה לתרומה, אלא לומר: כלה זו ראשית שעדיין לא נבעלה, כמו שתורומה היא ראשית ההפרשה מן התבואה. תניא (נשניה ברייתא): ר' יהודה אומר: המנהג הוא שחבית של יין מעבירין לפניו. אמר רב אדא בר אבהו: בתולה מעבירין לפניו חבית סתומה של יין, ואם היתה בעולה מעבירין לפניו חבית פתוחה. ושואלים: אמאי (מדוע) נעשה כן? ניעבר קמי בתולה וקמי בעולה לא ניעבר כלל! ונעבר את החבית הסתומה רק לפני בתולה, ולפני הבעולה לא נעבר חבית של יין? תנא דתפסה (נעמים שותפות) הבעולה מאתים לכתובתה, ואמרה: אנא בתולה הואי, והאי דלא עברו קמאי – אתונסי הוא דאתניסו (נזה שלא העבירו לפני את החבית הוה משום שנאנסו מאיושהי סיבה ולא יכלו לעשות זאת). ולכן מעבירים לפניו חבית פתוחה, כדי שיוכרו אנשים שלא היתה בתולה.

ג. תנו רבנן [שנו חכמים]: כיצד מרקדין לפני הכלה, מה אומרים לפניו בזה הריקוד? בית שמיא אומרים:

אפשר באופן אחר ודאי כתובין שובר, אפילו לדעת מי שמדובר שכתב לה כתובה.

(שימו לב: המשך הסוגיה בעמוד הבא.)

רב שמואל בר רב יצחק
 חכם או היה מאמוראי הדור השני
 בבבל, ונכראה היה מצעיריו
 תלמידיו של רב, ואחר כך למד
 וזרז לפני רב הונא.
 כריבים תלמידיו רב הונא עלה גם
 הוא לארץ ישראל ללמוד מפי גדולי
 הדור רב יוחנן, ונכראה היה כבן
 גיל העמידה בכווא לארץ. אף
 שלא נמצאו בשם שמו שם רב
 יוחנן מצאנוהו נשוי ונתנו שם
 תלמידיו רב יוחנן ואחדים מהם
 נאמרו דברים בשמו. בדברי אגדה
 וחכמה שלו מצויים רב תלמידיו
 הבכירי קרב תלמידיו היישובלי. ואולי
 ידוע על מה היה עיסוקו, ולכנן
 מאחר שזוהי יודעים או שהיתה לו בת
 שהיתה נשואה לר' הונאי.
 רב שמואל בר רב יצחק נזר מנהג
 עוור, והקיטין עצמו. אף כפי
 צעירים ממנו בשנים.
 רביקוף מהלכות וכל שאר
 המשנה מובא גם במסכת פאה
 וירושלמי שנינונים הלום

סוגיה ד': משנה, מסכת כתובות, פרק ד', משנה ח'

לֹא כָּתַב לָהּ:
"אִם תִּשְׁתַּבֵּאִי, אֶפְרָקֶנִיךָ וְאוֹתְבִנֶיךָ לִי לְאַנְחוֹ";
וּבִכְהֻנָּת: "אֶהְדַּרְנֶיךָ לְמַדִּינָתִיךָ" –
חֵיב, שֶׁהוּא תֵּנְאִי בֵּית דִּין.

(שימו לב: המשך הסוגיה בעמוד הבא.)

נב ע"א

אפילו נשבות בחיי בעלה בירושלמי יש נוסחה הפוכה: לא סוף דבר שנשבות בחיי בעלה אלא אפילו שנשבות לאחר מיתת הבעל, ובפנימי (אבל ראה בקה"ע שם) מביא את טעם הסברה הזו: שאם נשבתה לאחר מיתת הבעל אפשר לומר שכבר נתחייבו הדיוטמים

סוגיה: תלמוד בבלי מסכת קידושין, דף כט, ע"א – דף כט, ע"ב

האשה נקנית פרק ראשון קדושין כט ע"א

עד שימשוך או יחזיק. ועוד ביתרין כוחו של הקדש: חפץ של הקדש משמשוך ההדיוט על מנת לקנותו במנה (במאה דינר) ולא הספיק לפדותו ולשלם בפועל את מאה הדינר לגיבור ההקדש עד שעמד מחירו של החפץ במאתים – נותן ההדיוט במאתים. מאי טעמא [מה טעם] הדבר – שהרי נאמר "ונתן הכסף וקם לו" (ראה ויקרא כז, יט) שמשע שמינו קונה מן ההקדש אלא במתן הכסף בפועל. אולם אם קרה להיפך – משכו ההדיוט כאשר היה מחירו במאתים, ולא הספיק לפדותו עד שעמד במנה – גם אז נותן מאתים. מאי טעמא [מה טעם] הדבר – לא יתא כח הדיוט חמור מהקדש, וכיון שההדיוט גומר קניינו במשיכה – נקנה לו החפץ במחיר זה, ואין להקדש להפסיד במקום שבו היה חמור מתקיים כך אצל ההדיוט. וכן אם פדאו שילם במאתים, ולא הספיק למשוכו עד שעמד מחירו במנה – נותן מאתים, מאי טעמא [מה טעם] – כאמור "ונתן הכסף וקם לו" שקנין ההקדש הוא בכסף, אבל אם פדאו במנה ולא הספיק למשוכו עד שעמד במאתים – מה שפדה פדוי, ואין נותן אלא מנה. ורשאים: אמאי [מדוע?] הכבד נמי גימא [כאן גם כן נאמר]: לא יתא כח הדיוט חמור מהקדש. ובמקרה כגון זה אם היה זה הדיוט היה צריך להוסיף עד מאתים כפי שהיה שווה הדבר בשעת משיכה שרק אז הוא קונה את הדבר והקדש לא יתור גרוע מהדיוט? ומשיכים: אטו [וכן] הדיוט שנתן כסף וחרור בו לפני משמך לאו ב"מי שפרע" קאי [אינו עומד בלילה של מי שפרע מאנשי דור המבול ומדור הפלגה הוא עתיד להיפרע ממי שאינו עומד בדירבור?]. וכיון שכן אין כאן כוח הדיוט חמור מהקדש שכן גם בהדיוט קנה בכסף לענין שלא יוכל לחזור בו.

א משנה כל מצות הבן המוטלת על האב לעשות לבנו אנשים חייבין בהן ונשים פטורות. וכל מצות האב המוטלת על הבן – אחד אנשים ואחד נשים חייבין בהן. ועוד הבול בחיוב מצות בן גברים ונשים: כל מצות עשה שהזמן גרמא [גורמת] כלומר שקיומן הוא דרוקא בזמן מסוים ולא בכל עת – אנשים חייבין בהן ונשים פטורות. וכל מצות עשה שלא גרמא – אחד האנשים ואחד הנשים חייבין בהן גרמא – אחד הנשים ואחד הנשים חייבין בהן. ועוד הבול בחיוב מצות בן גברים ונשים: כל מצות עשה שהזמן גרמא [גורמת] כלומר שקיומן הוא דרוקא בזמן מסוים ולא בכל עת – אנשים חייבין בהן ונשים פטורות. וכל מצות עשה שלא גרמא – אחד האנשים ואחד הנשים חייבין בהן גרמא – אחד הנשים ואחד הנשים חייבין בהן.

א משנה כל מצות הבן המוטלת על האב לעשות לבנו אנשים חייבין בהן ונשים פטורות. וכל מצות האב המוטלת על הבן – אחד אנשים ואחד נשים חייבין בהן. ועוד הבול בחיוב מצות בן גברים ונשים: כל מצות עשה שהזמן גרמא [גורמת] כלומר שקיומן הוא דרוקא בזמן מסוים ולא בכל עת – אנשים חייבין בהן ונשים פטורות. וכל מצות עשה שלא גרמא – אחד האנשים ואחד הנשים חייבין בהן גרמא – אחד הנשים ואחד הנשים חייבין בהן.

א משנה כל מצות הבן המוטלת על האב לעשות לבנו אנשים חייבין בהן ונשים פטורות. וכל מצות האב המוטלת על הבן – אחד אנשים ואחד נשים חייבין בהן. ועוד הבול בחיוב מצות בן גברים ונשים: כל מצות עשה שהזמן גרמא [גורמת] כלומר שקיומן הוא דרוקא בזמן מסוים ולא בכל עת – אנשים חייבין בהן ונשים פטורות. וכל מצות עשה שלא גרמא – אחד האנשים ואחד הנשים חייבין בהן גרמא – אחד הנשים ואחד הנשים חייבין בהן.

א משנה כל מצות הבן המוטלת על האב לעשות לבנו אנשים חייבין בהן ונשים פטורות. וכל מצות האב המוטלת על הבן – אחד אנשים ואחד נשים חייבין בהן. ועוד הבול בחיוב מצות בן גברים ונשים: כל מצות עשה שהזמן גרמא [גורמת] כלומר שקיומן הוא דרוקא בזמן מסוים ולא בכל עת – אנשים חייבין בהן ונשים פטורות. וכל מצות עשה שלא גרמא – אחד האנשים ואחד הנשים חייבין בהן גרמא – אחד הנשים ואחד הנשים חייבין בהן.

א משנה כל מצות הבן המוטלת על האב לעשות לבנו אנשים חייבין בהן ונשים פטורות. וכל מצות האב המוטלת על הבן – אחד אנשים ואחד נשים חייבין בהן. ועוד הבול בחיוב מצות בן גברים ונשים: כל מצות עשה שהזמן גרמא [גורמת] כלומר שקיומן הוא דרוקא בזמן מסוים ולא בכל עת – אנשים חייבין בהן ונשים פטורות. וכל מצות עשה שלא גרמא – אחד האנשים ואחד הנשים חייבין בהן גרמא – אחד הנשים ואחד הנשים חייבין בהן.

א משנה כל מצות הבן המוטלת על האב לעשות לבנו אנשים חייבין בהן ונשים פטורות. וכל מצות האב המוטלת על הבן – אחד אנשים ואחד נשים חייבין בהן. ועוד הבול בחיוב מצות בן גברים ונשים: כל מצות עשה שהזמן גרמא [גורמת] כלומר שקיומן הוא דרוקא בזמן מסוים ולא בכל עת – אנשים חייבין בהן ונשים פטורות. וכל מצות עשה שלא גרמא – אחד האנשים ואחד הנשים חייבין בהן גרמא – אחד הנשים ואחד הנשים חייבין בהן.

מסורת הש"ס
א. ירושלמי קדושין פ"א ה"ו. תוספתא ערכין פ"ד ב' (בשערי קלים, ע"י). וראה מע"ש פ"ד מ"ו.
ב. (הבבלי) גיטין נ"ב, א.
ג. (תהלכת) ראה ב"מ מד, א. תוספתא ב"מ פ"ג ז.
ד. ברכות כ"ב, שבת ס"ב, א.
ה. עירובין ט"ו, א. צ"א, ב. ר"ה ל"א. חגיגה ד"ד, מנחות מג, א. ירושלמי ברכות פ"ג ה"ג. שם פסחים פ"ח ח"א. תוספתא קדושין פ"א ח. שם סוטה פ"ב ח.
ו. (תהלכת) תוספתא סוטה פ"ב ח.
ז. (תוספתא) שם.
ח. קדושין ל"ב, ת"כ ויקרא ט"ז, ג. ילקיש תורה תרד. וראה מביטא שמות כ"ב. (תהלכת) קדושין ל"ב, ח"א. ירושלמי פאה פ"א ח"א. שם קדושין פ"א ה"ו. תוספתא קדושין פ"א ח.
ט. ראה ירושלמי קדושין פ"א ח"י.
ס. קדושין ל"ב, (תחלק). ירושלמי שם. תוספתא קדושין שם. מביטא שמות פ"ג, י. במבירי פ"ו. קדו"א פ"ט. תוספתא פאה ילקיש תורה צ"ב. שם רכת. שם תב. שם תשמה.

גרסות
(מתוך דק"ס חסל)
חמור מהקדש בבתי יו: **חמור מכל הקדש.**
ואין נותן אלא מנה ויש שלא גרס מלים אלה.
במי שפרע קאי יש גרס: **מי שפרע בעי לקבולי.**
מצות הבן על האב ברוב כתי"י של המשנה ובמקורות אחרים: **מצות האב על הבן.**
גרמא בכתי"י ובדפוס: **גרמא.**
איש אביו ואמו תירא בכתי"י ועד: **תירא.**

קיינים
הדיוט לאו במי שפרע וכו'. ראה בח"ט (ד"ה אטו) שהקשו מד"ן יתומים, שהאפטרופוס שלהם יכול לחזור בו ואין אמרים בו "מי שפרע", ולכאורה מדוע לא יתא כוחו של הקדש כמו של יתומים? בענין זה תירצו במנה דרכים שכוין שמן דה"ן והקדש קניט בכסף הרי מצינו ההקדש היה צריך לרבו זה להיות כח מוחלט, ואף שלענין ההדיוט לא נגמרה העסקה, מכל מקום אין ראוי שיעשה ההקדש דבר שהוא מגונה עבור הדיוט. ואילו לגבי יתומים, כיון שהם עצמם הדיוטות ואין בהם דין קנין בכסף, חזרה זו מן העסקה אינה נעשית על דם אלא על ידי האפטרופוס, והוא ממציא חיוב לאדם לתקנת היתומים אין כאן מקום ל"מי שפרע" (רשב"א, ובענין זה גם בתהארא"ש ועוד). הד"ה כתב בספר המקח כי לגבי הקדש לא שייך להעמיד במקום שיהיה עליו "מי שפרע", שאין לומר ל"מי שפרע" (וכענין זה במאירי וברבי"א). **כל מצות הבן וכו'.** ראשונים ואחרונים דע בשאלה: מה הקשר בין משנה זו לפרק שלפניו? הדעה שהסביר כי לאתר שהביא במשנה הקדמת את החילוק שיש בין הקדש להדיוט, הביא הברל נוסף שיש בהלכה – בין גברים לנשים (י"ד). ואם מפני שאחד הגברים המיוחדים ודקא הוא הוא להשיא אשה לבנו, דבר זה שייך לענין המסכת, הביא גם שאר ההבדלים בין גברים ונשים (רשב"א). ובכנין זה לאתר שהסביר את ההבדל שיש בין גברים לנשים בכמה מעניני עולם הזה (בין קנין עבד לאמה ועוד) הביא גם ההבדלים שיש ביניהם בעניני העולם הבא. או בדרך אחרת קצת, שלאחר שדן בדין אמירה לגבה, בא בעשוי להסביר קנינים שיש לקב"ה בעולם, כגון קנין האדם בדברים שונים (מקנה). **אין לי אלא איש** לכאורה תמוה: הלא בכל מקום בתורה הכותב בלשון "איש" היא לאנשים ולנשים כאחד, ועוד, שמצות כיבוד היא מצות עשה שלא הזמן גרמא, ומה התורה הסבירה שייטור הנשים ממנה? ויש לומר כי מאחר שנכתבה כאן במפורש לשון "איש" היה מקום לומר שמצוה זו יתאמת מן הכלל ואינה אלא בגברים בלבד, ולכן הוצרך להביא הוכחה

(מתוך דקיס השלם)
יהודה סבר בכת"י
 קורות: **רבי יהודה**
מיה דאמ
יב בתורה בכת"י
 קורות יש: **הכתובה**
 ית.
חש בכת"י יש:
ן בחני חש
יב באורייתא בכת"י
 : **הכתובה בתורה**
יה, **דכתבי למדתם**
 ויש בכת"י ועוד:
יה דכתבי למדתם
יתם ואיה
את עצמו ויש בכת"י:
 יד.

לפרדות את הגזנות ולעלות וכו' רוב המפרשים מסבירים שדבריו בני שאין ברו דן כהן לקיים מצוות את המצוות. בבישה מבאס וכו' פירוש שד"ח, שיש שדבריו לא באו כדי שניהם, אלא ששניהם יושטלעלא איזויהוה קרישעו (נראה מבואר בירב), וראה במקום דבריו פירוש אלה המאמרים פוסק, דבריו נטוים קצת לפירוש השטש, שדבריו חכמים יאמר בני שלא ברו דן וכו' ויכל לעלות לאחור שהחזיקו חמשה שלעם לעלות, אבל אם יאמר בני שלא יוכל לעלות – ואז חכמים מוסיף שמוצת עליו לרל קדומה.

לחן כבור כבור מנהלתי ויש שאנונים שפירש שד"ח, וז"ל לומר שדבר פירון חן רק כבור כמבא, אפילו אינו פטר רחם, אלא שמא הכוונה היא שדכן הנפדה צריך להיות חן רק פטר רחם לאלא אלא גם כבור לאבני (רח"ק כן שבוואל, ורש"א). והנה"ש מסביר שהיה יתכילם לחן שחובת האבא לפדות את הדין רק היא רק כשואר האדם אותו. אבל פטר רחם לאמו יפה יותר את עצמו.

אחזיקה אתו לפרעמו וכו' ויש מסביר כי חובת האדם ללמוד בעצמו נבעת מכתוב אחר

מיחייב איהו למיגמר וכו' רש"י מסביר כי חובת האדם ללמוד בעצמו נובעת מכתוב אחר

סוגיה ו: תוספתא, מסכת קידושין, פרק א', הלכה י"א

רבי יוסה בי רבי לעזר אמר, משם רבן גמליאל:

"כל שבידו אומנות למה הוא דומה?

לכרם גדור, שאין בהמה וחיה נכנסין לתוכו,

ואין עוברין ושבין נכנסין לתוכו

ואין רואין את מה שבתוכו.

וכל שאין בידו אומנות, למה הוא דומה?

לכרם פרוץ; שבהמה וחיה נכנסין לתוכו, ועוברין

ושבין נכנסין לתוכו,

ורואין את מה שבתוכו.

משנה, מסכת קידושין, פרק ד', משנה י"ד

רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר:

לְעוֹלָם יִלְמַד אָדָם אֶת בְּנוֹ אֱמָנוּת נִקְיָה וְקָלָה,

וַיִּתְּפֹלֵל לְמִי שֶׁהָעֶשֶׂר וְהַנִּכְסִים שָׁלוּ;

שְׁאִין אֱמָנוּת שְׁאִין בָּהּ עֲנִיּוֹת וְעֲשִׁירוֹת,

שֶׁלֹּא עֲנִיּוֹת מִן הָאֱמָנוּת, וְלֹא עֲשִׁירוֹת מִן הָאֱמָנוּת,

אֲלֹא הַכֹּל לְפִי זְכוּתוֹ.

רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר:

רְאִיתִי מִיָּמַיךְ חֲתָה וְעוֹף שֵׁשׁ לָהֶם אֱמָנוּת?

וְהֵן מִתְּפִרְנָסִין שֶׁלֹּא בִצְעָר;

וְהֵלֵא, לֹא נִבְרָאוּ אֲלֹא לְשִׁמְשׁוֹנִי,

וְאֲנִי נִבְרָאתִי לְשִׁמְשׁ אֶת קוֹנִי –

אֵינוֹ דִּין שְׁאֵתְפִרְנָס שֶׁלֹּא בִצְעָר?

אֲלֹא שֶׁהִרְעוֹתִי מַעֲשֵׂי וְקִפְחֹתִי אֶת פִּרְנָסְתִּי.

משנה, מסכת אבות, פרק ב', משנה ב'

רַבֵּן גַּמְלִיאֵל בֶּנוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא אוֹמֵר:
יָפָה תִלְמוּד תוֹרָה עִם דֶּרֶךְ אֶרֶץ,
שִׁיגִיעַת שְׁנֵיהֶם מְשַׁכַּחַת עוֹן.
וְכָל תוֹרָה שֶׁאֵין עִמָּה מְלָאכָה –
סוּפָה בְּטִלָּה וְגוֹרָרֶת עוֹן.